شي جینیپڭنك كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆ حیكایالاری

(باسی 1 ـ بەتتە)

كەدەیلكتك شنایی ٴمان ـ جاین انقتاپ، كوڭلدە ەسەپ بولعاندا عانا، كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆ قزمەتىن باعىنتامالی تۆردە بلگەرىلەتۆگە بولادی. باس شۆجي شي جینیپڭ مىندەتكە تاعاینەدالا سالا وسی تالاپتی ورتاعا قویعان ەدی.

ٴبر ایدان استام ۆاقىتتان سوڭ، باس شۆجي اق قار، كوك مۆز جاملعان تایحاڭشان قویناۆىنا باردی.

حىبەي ولكەسی فۆپیڭ اۆدانىنڭ لوتوۆان قىستاعىندا، كەدەي وتباسی تاڭ رۆڭبین بۆرىن اۆىل باستعىنان باسقا جوعارى ٴمانساپتىنى كورمەگەن ەدی. سول كۆنی قىستاق پارتیا یاچەیكاسىنڭ شۆجیی گۆ رۆنجین تاڭ رۆڭبىننڭ ۆینە كەلپ، جوعاردان كوزدەن كەشرۆگە ادام كەلتىنىن ۆقتردی، ٴبراق ونڭ كىم ەكەنىن ایتپادی. كەلگەن كىسىنڭ باس شۆجي شي جینیپڭ ەكەنىن ویلاماعان ەدی.

باس شۆجي شي جینیپڭنڭ قولىن ۆستاپ تۆرىپ، تاڭ رۆڭبین ساسقالاقتاعانىنان دایىنداپ العان سوزدەرىنڭ ٴبارىن ۆمتىپ قالدی.

باس شۆجي شي جینیپڭ بۆل جولعی تەكسەرۆدەنڭ ماقساتی ـــ "ناعىز كەدەیلەردی كورۆ" ەكەنىن ایتتی. ول جول قانشا السى، شارت ـ جاعداي قانشا جاپالی بولسا دا، بۆل جولعی ساپاردىڭ ماقساتىنا بویسۆنۆ كەرەكتىگىن باسا دارىپتەدی.

باس شۆجي جەرگىلىكتی كادرلارعا بىلاي دەدی: "بۆل جەرگە ارنایی كەلىپ كوپشىلىككە امانداسۆداعی ماقساتىم ەلمىزدىڭ قازىرگی كەدەیلىك جاعدایىن جانە ٴىس جۆزىندىك احۆالدی ۆعىسۆ. ماعان شنایی احۆالدی كورسەتىڭىزدەر، شىندىقتا جاناسپایتىندارىن كورەمىن. سوندىقتان السى جول باسپ كەلگەندە از بولسا دا شنایی جاعدایدی كورسەم، ساپارىمنىڭ ٴساتتی بولعانى!"

وتباسندا قانشا جان بار، قانشا اعایىندىسىڭدار، قانشا مۆ جەرلەرىڭ بار، ٴتۆسىمى قاندای، اۆىل ـ قىستاقتا سەلبەسپ ەمدەلۆدىڭ جاعدایى قاندای... ناعىز كەدەیلەردی كورىپ، ناقتی جاعدایدی تەكسەردی، باس شۆجي بارلىعىن ەرەكشە تاپتەشتەي سۆرادی.

وشاقتا تۆرعان قازاننان بۆ بۆرقرایدی. باس شۆجي قازاننىڭ قاقپاعىن اشقان ەدی، شىندە بۆ نان، جۆگەری توقاش، ٴتاتتی كارتوپ، كارتوپ، اسقاباق بار ەكەن.

تاڭ رۆڭبىننڭ جۆبایی قازاننان بۆعا پىسقان ٴبر كارتوپتی الىپ باس شۆجیگە بەردی. باس شۆجي شەتىنەن ٴبرازىن الىپ جەدی دە: "ٴتاتتی ەكەن!" دەدی، جاننىداعىلارعا دا ٴدامىن تاتىپ كورۆدی ایتتی.

ون مىڭ شاقىرىم جول باسپ، بارلىعىندا حالقتی جوعاری ورىنعا قویدی. پارتیا 18 ـ قۆرىلتایىنان بەری، باس شۆجي شي جینیپڭنڭ شوعىرلی تۆتاسقان ەرەكشە كەدەي وڭىرلەردە ٴىزی قالدی. شارۆالاردىڭ اۆلاسی، اتىز باسی، ٴتورتبۆرىش ۆستەل، بىرنەشە ورىندىق. بۆقارانىڭ مۆڭ ـ مۆقەتاجىن ۆعىسپ، كەدەیلكتىڭ تۆینىنشەكتەرىن تاپتەشتەي انقتادی. لوتوۆان قىستاعىندا بولعان وسىنداي اڭگىمەلەردەن تالایی بار.

(2)

ەسەپ داپتەردىڭ حیكایاسی ـــ

"كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆدەن قامال الۆدا شىندىقتی ٴىس جۆزىنەن ىزدەۆ، جەرگىلىكتی جاعدایعا قاراي ىستەۆ، تۆرلەر بوینشا جەتەكشىلىك ەتۆ، كەدەیلەردی دالمە ـ ٴدال سۆیەمەلدەۆ كەرەك"

شبادۆڭ قىستاعی شیاڭشیدەگی ادەتتەگی ٴبر شاعىن قىستاق.

فۆپیڭداعی ساپارىنان ٴبر جىلدان كەیىن، 2013 ـ جىلی 11 ـ ایدىڭ 3 ـ كۆنی باس شۆجي شي جینیپڭ وسی جەردە "كەدەیلەردی دالمە ـ ٴدال سۆیەمەلدەۆ" ماڭىزدی بایىمداۆىن تۆڭعىش رەت العا قویدی.

حۆنان ولكەسی حۆایۆان اۆدانىنڭ شبادۆڭ قىستاعی ۆلیڭ تاۆىنىڭ قویناۆىنا ورنالاسقان، میاۆزۆ ۆلتی شوعىرلی قونىستانعان اۆاشا، تىنىش تاۆ اڭعارىندداعی كەدەي قىستاق. باس شۆجي شبادۆڭ قىستاعىنا بارعان جىلی بۆكىل قىستاقتا كەدەیلكتىڭ تۆىلۆ سالىسترماسی 57%كە جەتكەن ەدی.

قىستاق تۆرعىنى شی باسانىنڭ ٴالی ەسىندە، باس شۆجي شي جینیپڭ ونڭ ۆینە امانداسا بارىپ، وتباسىنداعىلارمەن بىرگە كىرىس ـ شعىس ەسەبىن جاساپ، قاندای قینىشىلعی، نەندەي جوبا ـ جوسپارى بار ەكەنىن سۆراپ، ونڭ ٴۆینىڭ استىق قامباسىن، توسەك ورنىن، اس ٴۆیىن، شوشقا قوراسىن كورىپ، ولاردی سەنىمدی ارتتىرىپ، قاجىرلی ەڭبەك پەن اقىل ـ پاراساتتارىنا سۆیەنە وتىرىپ كوركەم تۆرمىسقا جەتۆگە جىگەرلەندىردی.

"ول كوپشىلىكتىڭ نەنی ەگۆدی، نەنی باعۆدی، كىرىستی قاي جاعىنان ارتتىرۆدی ابدەن ویلانىپ ۆعىپ الۆىن، بوس ۆرانعا سالىنباۆىن، قول جەتپەس ۆزاق نىسانا بەلگىلەمەۆىن ٴۆمىت ەتتی. كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆدەن قامال الۆدا شىندىقتی ٴىس جۆزىنەن ىزدەۆ، جەرگىلىكتی جاعدایعا قاراي ىستەۆ، تۆرلەر بوینشا جەتەكشىلىك ەتۆ، كەدەیلەردی دالمە ـ ٴدال سۆیەمەلدەۆ كەرەكتىگىن ایتتی"، ـ دەیدی قىستاق تۆرعىنى شوشقانىڭ ٴسۆری سانی، ٴبىر قۆمىرا اراق ... كەدەي وڭىرلەردىڭ بارعان سایىن كوپ ەرەكشە ونەمدەری ۆلكەن قالالاردىعى بۆقارانىڭ اس ۆستەلىنەن كورىنەتىن بولدی.

2018 ـ جىلی 2 ـ ایدىڭ 12 ـ كۆنی باس شۆجي شي جینیپڭ چەڭدۆدا كەدەیلىكتەن دالمە ـ ٴدال ارىلتۆدان قامال الۆ شایقاسىن ویداعداي جۆرگىزۆ اڭگىمە ٴماجلىسىن باسقارىپ اشقاندا، قوعامدی اتىنانسقا كەلتىرىپ، ٴارقایسی جاقتاردىڭ كۆشىن شوعىرلاندىرۆعا تابادی بولىپ، ۆكىمەت پەن قوعامنىڭ ـــ وسی ەكی جاقتاعی كۆش ـ قۆاتتىڭ رولىن تولىق ساۆلەلەندىرىپ، كەدەیلكتەن ارىلتۆدان قامال الۆعا تۆتاس قوعام جاپىپاي ات سالىساتىن ارنا قالىپتاستىرۆدی باسا دارىپتەدی.

2019 ـ جىلی 11 ـ ایدا، مەملەكەتتىك داۆىق جانە رەفورما كومیتەتی سیاقتی 15 تاراۆ «تۆتاس قوعامداعی كۆشتەردی تۆتىنۆ ارقىلی كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆگە بىرگە ات سالسۆعا اتىنانسقا كەلتىرۆ دارىپتەمەسىن» جاریالادی. ارناۆلی تۆردەگی كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆ، قاسىپ سالاسی ارقىلی كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆ، قوعام كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆ ٴوزارا تولىقتىرعان "كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆدىڭ ٴىری ارناسی" بىرتىندەپ قالىپتاستی.

(4)

"شابان ۆیرەكتىڭ بۆرىن ۆشۆ" حیكایاسی ـــ

"كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆدی ەرىك ـ جىگەر جاعىنان سۆیەمەلدەۆمەن، اقىل ـ پاراسات جاعىنان سۆیەمەلدەۆمەن ٴوزارا ۆشتاسۆىن كۆشەیتىپ، كەدەیلكتەن ارىلتۆدا بایاندی ىشكی ومىرشەڭدىك كۆش بولۆىنا مۆمكىندىك جاسادی".

1988 ـ جىلی فۆجیاننىڭ شعىسىندداعی 9 اۆداندی ارالاعاننان كەیىن، سول كەزدە نیڭدی ایماقتىق پارتكومنىڭ شۆجیی بولىپ تۆرعان شي جینیپڭ "شابان ۆیرەك قالاي بۆرىن ۆشادی" دەگەن تاقىرىپتا فۆجیاننىڭ شعىسىندداعی 9 اۆداندی تەكسەرۆدەن اسىرىن جازدی.

ول "جارلىلىققا كونۆ"، "كەدەیلىككە ەتی ۆیرەنىپ كەتۆ"، "كۆتۆ، یەك سۆیەۆ، الاقان جایۆ"، وزىنەن ەمەس وزگەدەن كورۆ سیاقتىلاردی جازدی، وسی كوزقاراستىڭ ٴباری جونگە سالۆ تىزىمدىگىندە بولۆی كەرەك. شابان ۆیرەك بۆرىن ۆشقىسی كەلەدی، كەدەیلەر الدىمەن بایىعىسی كەلەدی، الایدا "الدىمەن ۆشۆدی"، "الدىمەن بایۆدی" جۆزەگە اسىرۆعا بولا ما، ەڭ الدىمەن كوكەیىمزدە وسىنداي تانىمنىڭ بار ـ جوقتىعىنا قاراۆ كەرەك.

سول كەزدە كوپتەگەن جولداستار كەدەیلكتەن ارىلتۆدىڭ ٴۆمىتىن مەملەكەتتىڭ كوبىرەك اقشا بولۆىنە، كوبىرەك قامقورلىق جاساۆىنا ارتتی. شي جینیپڭ جولداس بىلاي دەپ قارادی: "ٴبز، ٴسوزسىز، ٴبىر ورىندی دۆرىستاپ الۆمىز كەرەك: شىكی زات، قارجی تاپشىلعی سیاقتىلاردی شەشۆدىڭ تەتىگىن وزىمىزگە اۆدارۆمىز كەرەك، بۆل ورىنداعی بۆرىلىس "الدىمەن ۆشۆ" تانىمنىڭ ەڭ نەگىزگی مازمۆنی. ٴبز بارلىق ىستە باسقالاردان ۆمىتتەنۆدی بارلىق ىستە الدىمەن وزىمىزگە ۆڭىلۆگە وزگەرتۆىمىز كەرەك". "ٴبزدىڭ كەیبىر شەكتەۆگە ۆشراماعان سالالاردا، كەدەي وڭىرلەردەگی وزگەشە ابزالدىلعی بار جەرلەردی ەرەكشە دامىتۆعا قابىلەتىمىز قاپتال جەتەدی".

"الدىمەن ۆشۆ" ٴۆشىن "ۆشۆعا باتىلدىق" ەتەتىن ارىندی كۆشەیتۆ كەرەك.

شي جینیپڭ جولداس فۆجیاننىڭ 9 ایماق، قالاسىنىڭ شىنىدە ەكونومیكاسی 9 ـ ورىندا تۆراتىن نیڭدىداعی جولداستاردىڭ ولكەگە جینعا كەلگەندە، ەڭ ارتقی قاتارعا وتىراتىندىعىن، سویلەۆگە باتىلدارى بارمایتىندىعىن بایقایدی.

شي جینیپڭ جولداس وسی جاعدایدی وزگەرتۆ كەرەكتىگىن تەرەڭ سەزىندەدی. نیڭدىعا بارىپ قىزمەت ىستەگەنىنەن كەیىن، ول ولكەگە جینعا بارعاندا، ىلعي ٴبرىنشی قاتارعا وتىرىپ، ەڭ الدىمەن سویلەۆگە تىرىسادی. ول كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆدە ەرىك ـ جىگەر جاعىنان سۆیەمەلدەۆ كەرەكتىگىن، كەدەي وڭىرلەردە ارىن كەم بولسا بولمایتىندىعىن تەرەڭ سەزىندەدی. كەدەي اۆدان، كەدەي ٴۆڭىر بولىپ بەلگىلەنگەندىگىنە بولا اۆدانىمىزدىڭ قاندای، قالاي كەدەي بولعاندىعىن ایتۆعا عانا داعدىلانىپ الساق بولمایدی، ۆاقىت ۆزارا كەلە قورىناتىن، سەرپىلە المایتىن كوڭىل كۆي پایدا بولادی، قورىنۆدان "كەدەي اۆدان تانىمی" تۆندایدی.

"الدىمەن ۆشۆ" تانىمی قالىپتاسقاننان كەیىن، تاعی "ۆشا الاتىن" "قانات" بولۆی كەرەك.

شینیڭ قالالىق حۆیزۆ ورتا مەكتەبىنىڭ جوعارى دارەجەلی وقىتۆشىسی باي شیۆحۆانىڭ جۆرەگىنەن 2016 ـ جىلعی ماڭگولیا گۆلی جایقالا اشلعان سول كۆندەر ماڭگی ەسىنەن كەتپەیدی.

مەملەكەتتىك حالىق قۆرىلتایىنىڭ ۆاكىلی رەتىندە، ول ٴوزىنىڭ بىرنەشە ەگىن، مال شارۆاشىلىق وڭىرلەرىنىڭ مەكتەبىنە جۆرگىزگەن تەكسەرۆ ـ زەرتتەۆ تابىستارىن الىپ بەیجیڭگە كەلىپ، مەملەكەتتىك حالىق قۆرىلتایى ماجلىسىندە اۆىل ـ قىستاق وقىتۆشىلار كۆشىن جاقسارتۆ جونىندە ۆسىنىس قویۆدی ٴۆمىت ەتتی. (جالعاسی 3 ـ بەتتە)

شي چىڭفۆ سول كەزدی ەسكە الىپ.

2016 ـ جىلعی مەملەكەتتىك ەكی ماجلىستەگی حۆنان ۆاكىلدەر ۆیرمەسىنىڭ بایاندامانی قاراپ جاتقان كەزی:

باس شۆجي شي جینیپڭ ۆاكىلدەرمەن بىرگە سول كەزدەگی جاعدایدی ەسكە الا وتىرىپ، كىرىستی ارتتىرۆ ەسەبىن جاسادی.

باس شۆجي شي جینیپڭ: "مەن' كەدەیلەردی دالمە ـ ٴدال سۆیەمەلدەۆ' دەگەندی شبادۆڭ قىستاعىندا رەسمي العا قویدىم"، "قازىر جان باسىندىق ورتاشا كىرىس قانشا؟" دەپ سۆرادی.

"ٴسىز كەلگەن جىلی 1680 یۆان بولاتىن، قازىر 3580 یۆانعا جەتتی". شیاڭشي تۆجیازۆ، میاۆزۆ اۆتونومیالی وبلىسىنىڭ باستعی گو جیانچۆن باس شۆجیگە مىنانی ایتتی: شبادۆڭ قىستاعىندا بۆقارانىڭ كىرىسی ارتىپ، قىستاق كەلبەتی جاڭالانىپ، بۆكىل ولكە بوینشا ورىكەنیەتتی قىستاققا جانە ساياحات ٴتۆیىندی قىستاعىنا اینالدی، قىستاق تۆرعىندارىنىڭ جۆزىنەن كۆلكی ەسىپ، داۆعا ٴۆمتىلۆ تىلەگی كۆشەیدی، سالت جىگىتتەردىڭ بویداقتىق ماسەلەسىن شەشۆی دە وڭایعا ٴتۆستی.

باس شۆجي: "بىلتىر قانشا جىگىت ۆیلەندی؟" دەپ سۆرادی.

"جەتەۆ، جەتی سالت جىگىت بویداقتىققا قوش ایتتی"، ـ دەدی گو جیانچۆن.

باس شۆجي شي جینیپڭ قۆانا بىلاي دەدی: "تایاۆدان بەرگی كەي ۆلاسپالی حابارلاردان كورىپ، ەرەكشە ٴسۆیىندىم، مۆنىڭ ٴوزی دە ۆلگىلىك رول وینادی. اناعۆرلىم زور بەكىم، اناعۆرلىم ایقىن وي جەلسی، اناعۆرلىم ٴدال شارالار ارقىلی كەدەیلكتەن ارىلتۆدان قامال الۆ شایقاسىن ویداعداي جۆرگىزىپ، كەدەیلكتەن ارىلتۆدان قامال الۆ نىساناسىن ۆاعىندا جۆزەگە اسىرۆ كەرەك".

2016 ـ جىلی شبادۆڭ قىستاعی تۆتاس قىستاق بوینشا كەدەیلكتەن ارىلدی.

"ەسەپ جاساۆ" كەدەیلەردی دالمە ـ ٴدال سۆیەمەلدەۆدىڭ ەڭ جاندی تۆسىندىرمەسی بولدی.

2017 ـ جىلی كوكتەم مەرەكەسی قارساڭىندا، بەیجیڭنەن سولتۆستىككە قاراي 200 نەشە كیلومەتر جەردەگی حىبەي ولكەسی جاڭجیاكوۆ قالاسی جاڭبەي اۆداننداعی كەدەي قىستاق دىشىڭ قىستاعىندا، باس شۆجي شي جینیپڭ قىستاق تۆرعىنى شۆي حایچىڭنىڭ ٴۆینىڭ قوناق بولمەسىندە وعان كىرىس ـ شعىس ەسەبىن ەسەپتەپ كورسەتتی: "3 مۆ جەرگە كارتوپتىڭ اۆەلگی سورتىن ەگەسىڭ، مۆ باسىنان 2000 جىڭ ٴۆنىم الدىڭ دەلىك، ٴبر جىڭنان 2 یۆان كىرىس كىرەدی؛ 15 مۆ جەرگە ادەتتەگی تاۆارلىق كارتوپ ەكسەڭ، ٴار جىڭی 5 ماۆ".

"ەكەۆىمىزدىڭ ەسەبىمىزدەن زور پارىق شىعىپ قالدی". باس شۆجي شي جینیپڭ كەدەي وتباسىنىڭ شاعىن ەسەپ داپتەرىن كورىپ، كىرىستی ارتتىرۆدىڭ ٴادىس ـ امالىن كورسەتتی.

باس شۆجي شي جینیپڭ كارتوپتىڭ ۆلكەن كاسىپ ەكەنىن ایتتی. ول جەرگىلىكتی كادرلاردان كارتوپتىڭ اۆەلگی سورتىن جەتىلدىرۆ كاسىبىن كەڭەیتۆدەن ٴۆمىت بار ـ جوقتىعىن سۆرادی.

"ٴۆمىت بار، بۆكىل ەل بوینشا كارتوپتىڭ ساپالی تۆقمىنىڭ بەستەن ٴبىرى ٴبزدىڭ اۆداندا جەتىلدىرىلەدی"، ـ دەدی اۆداندىق پارتكومنىڭ شۆجیی حی فۆگو.

باس شۆجي شي جینیپڭ باسىن یزەپ: "كەلەسی قادامداعی جول بەلگىلی بولدی، ەندىگی شارۆا ونی قالاي بازارلاندىرىپ، كولەمدەندىرىپ دامىتۆدا قالدی"، ـ دەدی.

بۆلار بەیتانىس كورىنىستەر ەمەس.

جیاڭشي جیڭگاڭشاننىڭ شىنشان قىستاعىندا جاڭ چىڭدىنىڭ ۆینىندە، چیڭحاي حۆجۆ تۆزۆ اۆتونومیالی اۆداننىڭ بان ـ یان قىستاعىندا لۆي یۆجیننىڭ ۆینىندە، انحۆي جینجایداعی ژاڭ نىڭباۆدىڭ ۆینىندە، چىن زىشىننىڭ ۆینىندە، نیڭشیا گۆیۆاندا یاڭلیڭ قىستاعىندا ما كىنىڭ ۆینىندە... باس شۆجي شي جینیپڭ كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆ قولدانبالارىن پاراقتاپ، "كوشرۆ تىكە قوسمشا قاراجاتىن"، "الەۆمەتتىك یگىلىك ورمانی قوسمشا قاراجاتىن"، "جوسپارلی تۆىت سیلىعىن"، "ەڭبەك كىرىسىن" كورىپ، كەدەیلەردی دالمە ـ ٴدال سۆیەمەلدەۆ ساياساتتارىنىڭ تیاناقتاندىرىلۆ جاعدایىن تەكسەرىپ، ولاردىڭ كىرىسی مەن شعىسىن ەگجەي ـ تەگجەیلی ۆعىسپ، قینىشىلعی بار بۆقارامەن بىرگە كەدەیلكتەن ارىلىپ اۆقاتتانۆدىڭ جولىن قاراستىردی.

كەدەي بۆقارانىڭ كىرىس ـ شعىس ەسەبی عانا ەمەس. بۆكىل ەلدە ٴسىرا قانشا كەدەي حالىق بار، ٴاربىر وتباسنا دەین دالمە ـ ٴدال ىستەۆگە بولا ما، وسی ەسەپ، تىپتەن كەدەیلكتەن دالمە ـ ٴدال ارىلتۆدىڭ نەگزی.

"جاعداي انقتالسا عانا، قىزمەتتی وتباسىلارعا دەین تیاناقتی ىستەۆگە بولادی. قینىشىلعی بار اۆىلداستاردىڭ كەدەیلكتەن ارىلىپ بایۆىنا كومەكتەسۆدە باعىنتامالىلىق بولۆی، بارلىق وتباسىنىڭ جاعدایىن ٴبىلىپ، انا ٴۆیدىڭ ارتقشىلعی، مىنا ٴۆیدىڭ كەمشىلگی جونىندە كوڭىلدە ەسەپ بولۆی كەرەك". حىبەیدىڭ فۆپیڭ اۆداننىدا قینىشىلعی بار بۆقاراداں حال سۆراعاندا، باس شۆجي شي جینیپڭ وسىلاي دەپ باسا دارىپتەدی. 2013 ـ جىلی مەملەكەتتىك ەكی ماجلىستە حالىق قۆرىلتایی ۆاكىلدەرىنىڭ بایاندامانی قاراۆ تالقىسنا قاتىناسقاندا، باس شۆجي شىكەرىلەگەن تۆردە بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتی: كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆدە "گرانىتپەن بۆرگەنی جارۆعا" بولمایدی، "مول سۆمەن كولكتىپ سۆارۆعا" كەلمەیدی، كەدەي حالقتی دالمە ـ ٴدال پارىقتاپ، دالمە ـ ٴدال كومەكتەسىپ ـ سۆیەمەلدەپ، دالمە ـ ٴدال باسقارۆ كەرەك.

باس شۆجي ایتقان "كوڭىلدە ەسەپ بولۆ"، "دالمە ـ ٴدال پارىقتاۆ" دەگەندەردىڭ مەڭزەیتىنى كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆ قىزمەتىنىڭ ۆرىمتال تۆستارى ەدی.

باس شۆجي شي جینیپڭنڭ نۆسقاۆی بوینشا، تاریحتا بولىپ كورمەگەن كەدەي حالقتی ارحیۆ تۆرعىزىپ، كارتچكالاندىرۆ قىزمەتی بۆكىل ەل بوینشا ورىستەتىلدی. 2014 ـ جىلی كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆ جۆیەسی بۆكىل ەل كولەمىندە كەدەیلكتی پارىقتاۆدی ورىستەتتی. ارحیۆ تۆرعىزىپ، كارتچكالاندىرۆ ەلمىزدىڭ كەدەیلەر ساندی مالىمەتىن العاش رەت قىستاققا دەین، وتباسنا دەین، ادامعا دەین انقتاۆدی جۆزەگە اسىردی.

وسی "ەسەپ" بولعان سوڭ، كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆ، ورىكەندەتۆ "تامشىلاتىپ سۆارۆ" بوینشا كەدەیلەردی دالمە ـ ٴدال سۆیەمەلدەۆدىڭ تىڭ كەزەڭىنە ٴوتتی.

شاعىن ەسەپ داپتەری، ۆلكەن نقىلاس ـ پەیىل. پارتیا 18 ـ قۆرىلتایىنان بەری، باس شۆجي شي جینیپڭ ۆزاق ژاقىنتىق امالیات نەگىزىندە، كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆ قىزمەتىنە عىلمي قورىتىندی جاساپ جانە نازاریالىق دەڭگەیدی جوعارىلاتىپ، كەدەیلەردی دالمە ـ ٴدال سۆیەمەلدەۆ جالپی جوباسىن قالىپتاستىرىپ، جۆڭگونىڭ كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆ قىزمەتىنىڭ زور دامۆىن جەبەدی.

كەدەیلكتەن ارىلتۆدان قامال الۆ ورىستەتىلگەن 7 جىلدان بەری، جۆڭگونىڭ كەدەي حالىق سانی 90 میلیوننان استام ادام ازایدی، بۆل ٴبر ورتاشا ەلدىڭ حالىق سانىنىڭ جالپی كولەممەن قارایلاس.

(3)

شاي مەن جەمىستىڭ اڭگىمەسی ـــ

"'سۆ ىشكەندە قۆدىق قازۆشىنى ۆمتىپا، بایعاندا پارتیانىڭ مەیىرىن ۆمتىپا' دەگەن ٴسوز وتە جاقسی ایتىلعان"

حوش ٴیسی اڭقىعان ٴبر ستاكان انجي اق شۆلان شایىن قولىما الدىم، بایۆدىڭ وسی التىن جاپىراقتارى كەزىندە شالعاي تاۆلی قىستاقتاعی قاراپایىم داقىل عانا بولاتىن.

جىجیاڭ ولكەسی انجي اۆدانی شیلۆڭ اۆىلی حۆاڭدۆ قىستاعىنىڭ كەزىندەگی اقشۆلان شاي بازاسىنىڭ جاۆاپتىسی بولعان مەي شیىڭنىڭ ٴالی دە انىق ەسىندە: 2003 ـ جىلی 4 ـ ایدىڭ 9 ـ كۆنی سول كەزدە جىجیاڭ ولكەلىك پارتكومنىڭ شۆجیی بولعان شي جینیپڭ باتپاق جولدی بویلاپ شاي باعىنا كىرىپ، اق شۆلان شایدىڭ جالپىلاستىرىلۆ، ەگىلۆ جاعدایىن سۆراستىردی ـــ اق شۆلان شاي قالاي ەڭگىزىلگەن، قالاي وتىرعىزىلادی، قالاي جىنالادی، قالاي مانەرلەنەدی، ساتىلۆ جاعدایی قالاي؟

"ولكەلىك پارتكوم شۆجیی رەتىندە شاي باعىنداعی ىستەردی وسىنشاما انىق بىلەرىن ویلاماپىپىن". مەي شیىڭ ەسكە الىپ بىلاي دەیدی: سول رەت تەكسەرۆ ـ زەرتتەۆ جۆرگىزگەن سوڭ كوپ وتپەي انجي اۆدانىنىڭ اق شۆلان شاي كاسىبی قارىشتاپ دامىدی، ۆكىمەت "اق شۆلان شاي مەكەنی" ماركاسىن تىزىمگە الدىرىپ، شاي ەگۆشی شارۆالاردی تەگىن باۆلىپ، شاي مادەنیەتی، شاي تەحنولوگیاسی، شاي ازىق ـ تۆلىكتەری سیاقتىلارمەن اق شۆلان شاي كاسىپ تىزبەگىنىڭ ٴورىسىن اشتی.

بۆل كۆندەری حۆاڭدۆ قىستاعىنىڭ اق شۆلان شاي ەگىلەتىن جەر اۆدانی 5000 نەشە مۆدان 12 مىڭ مۆعا كەڭەیتىلىپ، جىلدىق ٴۆنىم قۆنی 150 میلیون یۆانعا جەتتی، كەشەگی تاقىر تاۆ "شاي تەڭىزىنە" اینالدی، قىستاق تۆرعىندارىنىڭ كىرىسی دە "كۆننەن ٴبىر یۆان تابۆدان" ٴبىر جىلدا ادام باسىنا 36 مىڭ یۆاننان استی.

بایعاندا پارتیانىڭ مەیىرىن ۆمتىپادی، الدىمەن بایعاندار كەینىگىلەردی بایىتۆدی ۆمتىپادی.

2018 ـ جىلی 4 ـ ایدا حۆاڭدۆ قىستاعىنداعی 20 پارتیا مۆشەسی باس شۆجي شي جینیپڭگە حات جازىپ، قىستاقتاعی اق شۆلان شاي ەگىپ بایۆدىڭ جاعدایىنان مالىمەت بەرىپ، 15 میلیون ٴتۆپ شاي مایىساسىن كەدەي وڭىرلەردەگی بۆقارانىڭ كەدەیلكتەن ارىلۆىنا كومەكتەسۆگە جىلۆعا اتایتىندىقتارىن ایتتی.

باس شۆجي شي جینیپڭ بۆل سىكە ماڭىزدی نۆسقاۆ بەرىپ، بىلاي دەپ باسا دارىپتەدی: "سۆ ىشكەندە قۆدىق قازۆشىنى ۆمتىپا، بایعاندا پارتیانىڭ مەیىرىن ۆمتىپا، بایعاندا پارتیانىڭ مەیىرىن ۆمتىپاۆ تانىمىن كۆشەیتىپ، پارتیانىڭ قامىن ویلاۆ، الدىمەن بایعاندار كەینىگىلەردی بایىتۆدی ویلاۆ رۆحىن اسقاقتاتۆدىڭ كەدەیلكتەن ارىلتۆدان قامال الۆ شایقاسىنىڭ جەڭىسىنە قول جەتكىزۆدە توتەنشە ماڭىزی بار.

2 جىل وتە شقتی، 15 میلیون ٴتۆپ شاي مایساسی حۆنان، سىچۆان جانە گۆیجۆ 3 ولكەدەگی 4 اۆداننىڭ ارحیۆ تۆرعىزىلىپ، كارتچكالاندىرىلعان 34 كەدەي قىستاعىندا تامىر تارتىپ، جىلۆدی العان جەرلەردەگی 1862 وتباسىنداعی 5839 كەدەي حالقتىڭ كىرىستەرىن ارتتىرىپ، كەدەیلكتەن ارىلۆعا جەتەكتەدی.

ەلمىز سوتسیالیستىك ٴتۆزىمىنىڭ ابزالدىلعی كەدەیلەردی سۆیەمەلدەۆدىڭ ەجەلدەن ٴبىر جەردىڭ، ٴبىر ورىننىڭ، ٴبىر ادامنىڭ ٴىسی ەمەس بولۆىندا.

2015 ـ جىلی 2 ـ ایدا باس شۆجي شي جینیپڭ لیاڭجیاحعا قایتىپ باردی. ول ادەیی دالالىق اۆتوكولىككە وتىرىپ، كەدىر ـ بۆدىر تاۆ جولىن بویلاپ، جوتانىڭ بیىك جەرىندەگی المە ەگمىشىلگی باعىنا بارىپ تەكسەرۆ جۆرگىزدی.

بەتكەيگە ەگىلگەن المانىڭ مۆ باسىندىق ٴونىمی 4000 جىڭ بولىپ، 20 نەشە مىڭ یۆاننان استام كىرىس كىرگىزۆگە بولاتىندىعىن بىلگەندە، باس شۆجي شي جینیپڭ ەرەكشە قۆاندی. 40 نەشە جىلدىڭ الدىنداعی اترەتتە تۆرعان كەزىن ەسكە الىپ، اۆىلداستاردىڭ جاپا ـ ماشاقاتپەن ەككەن ەگىس داقىلدارىنىڭ مۆ باسىندىق ٴونىمىنىڭ ارەڭ نەشە ونداعان جىڭ عانا بولاتىندىعىن ویلاعان ول قاتتی قامىقتی.

"ٴسوز جوق، الما شارۆاشىلىعىن تابانداىلىقپەن مىقتی یگەرۆ كەرەك". باس شۆجیدىڭ تاپسىرماسی یان ـ ان قالالىق پارتكومنىڭ تۆراقتی مۆشەسی، باۆتا رایوندىق پارتكومنىڭ شۆجیی لیۆ جیڭتاڭنىڭ ٴالی ەسىندە. "ٴبز سوڭعی جىلدارى باس شۆجیدىڭ نۆسقاۆىن بۆلجماستان دایەكتىلەندىرىپ، الما شارۆاشىلىعىن ۆزدىكسىز دامىتىپ، كۆشەیتە تۆستىك. وسی 2 جىلدا مول ٴونىم الدىق، مۆ باسىندىق ٴونىمی 8000 جىڭ اینالاسىندا بولىپ، شارۆالاردىڭ كىرىسی زور مولشەردە ارتتی"، ـ دەیدی لیۆ جیڭتاڭ.

باس شۆجي شي جینیپڭ بىلاي دەپ باسا دارىپتەدی: اپات سەبەبىنەن ٴونىم ازایۆ، ۆقساس جەمىستىڭ باعاسی ۆقساماۆ، مولشىلىق جىلدا مول ٴونىم الا الماۆ سیاقتی ماسەلەلەردی قالاي ویداعداي شەشۆدی زەرتتەۆ كەرەك. اسىرەسە، ورتاعا قویىلعان باعىنتامالی كومەكتەسۆ ـ سۆیەمەلدەۆدە وتكەندە كەدەي وڭىرلەرمەن قاتىسی جوق دەپ قارالعان فینانس ونىمدەرىن الما شارۆاشىلىعىن دامىتۆدىڭ ورنىقتی تىرەگىنە اینالدىرۆ كەرەك.

باعالی قاعازدی باقىلاۆ ـ باسقارۆ كومیتەتىنىڭ ٴبر تۆتاس جوسپارلاۆىندا، جۆڭگو فینانس مەرزىمدەمەلی تاۆار ساۆدا ورنی باعىنتامالی كومەكتەسپ ـ سۆیەمەلدەیتىن شانشي ولكەسىنىڭ یانچاڭ اۆداننىدا، جاساماپازدىقپەن الما "قامسزداندىرۆ + مەرزىمدەمەلی تاۆار" فینانس ونىمدەرىن ۆسىندی ـــ قامسزداندىرۆ سەرىكتەستىكتەری جەمىس ەگۆشی شارۆالارعا باعا قامسزداندىرۆىن ازىرلەۆگە جاۆاپتی بولادی، ەڭ سوڭىندا باعانىڭ تولقۆ حاۆىپ ـ قاتەرىن مەرزىمدەمەلی تاۆار سەرىكتەستىكتەری مەرزىمدەمەلی تاۆار بازارىندا دولایلاستىرىپ، تۆراقتاندىرادی.

پایداعا كەنەلگەن العاشقی توپتاعی سناق ٴتۆینی وتباسلارىندا انگۆۆ قالاشعىنىڭ اچىڭ قىستاعىنداعی جەمىس ەگۆشی شارۆا شیاۆ جینگۆاڭ بار. ول 2018 ـ جىلی ٴبىر جىڭىن 4 یۆاننان ەسەپتەپ ۆینىندەگی 30 تونىنا الماعا قامسزداندىرۆ الدی، كەیىن بازار جاعدایىنىڭ تولقۆىنا ۆشراپ، ٴبىر جىڭی 8. 1 یۆانعا قۆلدىرادی، "بۆرىنعىداي بولسا قایتا كەدەیلەسپ كەتەر ەدىك، بۆل كۆندەری قامسزداندىرۆ سەرىكتەستىكتەری، راسىندا، تولەم بەرەدی، ىشتەي سەنىمدی بولعان سوڭ تىپتەن جىگەرلەنىپ ىستەیمىز"، ـ دەدی ول.

"المانی دا قامسزداندىرۆعا الۆعا بولاتىن بولدی!"، ـ شیاۆ جینگۆاڭنىڭ كەشىرمەسی قىستاق تۆرعىندارىن ات سالسۆعا جەتەكتەد